

4. Bibliographie der Schriften

**August Herr[!]mann Franckens,
Weyl.S.Theol.Prof.Past.Vlric.et Schol. COLLEGIVM
PASTORALE über D. IO. LVDOV. HARTMANNI PASTORALE
EVANGELICVM. Anderer ...**

Francke, August Hermann

Halle, 1743

APHORISMVS VIII.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

crorum apud Cretenses antistites exhortetur, ne iisdem vitiis, ex impurissimo *avda-
deias* fonte profluentibus, se inquinent. It.
si legimus, episcopum apud Cretenses ex-
tiorissimo vinolentiae vitio carere debere,
respexit sine dubio Paulus naturam illius
Insulae, in qua largissimus vini generosis-
simi prouentus erat, moresque gentis il-
lius ob crebriorem vinolentiam maxime
deprauatos. Ne ergo et sacrorum antisti-
tes in eiusmodi virium delaberentur, da-
rum id sibi Apostolus credidit, vt ab illo
quemque serio deterreret.

Quod reliquum est, conferri meren-
tur CONRADI PORTAE *Pastorale* LV-
THERI, et ARNOLDI MENDERIN-
GII, apud Hallenses quondam sacrorum
antistitis, *Scrutinium conscientiae*.

Cap. I, 9.

*Oportet episcopum esse tenacem fide-
lis illius sermonis, qui ad doctrinam fa-
cit, vt possit etiam exhortari per doctri-
nam sanam, et contradicentes refel-
lere.*

APHORISMVS VIIII.

Licet primo loco requiratur a mi-
nistro verbi, vt sit inculpatus, i. e. ita

§ 4 animo

animo vitæque constitutus, ut omnibus exemplo esse possit: at tamen præterea explorare debet habere cognitam doctrinam christianismi, et una cum scientia habere facultatem non modo dicendi et adhortandi alios, sed etiam contradicentes coarguendi.

Ea, quæ verbis apostoli et aphorismo inde ducto continentur, videntur quidem tanta esse simplicitate et perspicuitate, ut nulla indigeant vberiori explicatione: Verum ea est verbi diuini natura et ratio, ut simplicitas minime officiat sapientiae, nec sapientia diuina simplicitatem eius tollat. Lectorum vero scriptorum sacrorum ea plerumque solet esse conditio, ut in eam præiudicatas suas opiniones inferant. Ex quo fit, ut sententiam sacrorum auctorum non ex ipsorum voluntate, sed ex sua opinione spectent et interpretentur. Quod generatim dicimus, summo iure etiam ad comma hoc transferimus. Simplicissima sunt verba, quibus Apostolus vitur: illi autem verborum simplicitati summa inest sapientia. Ideoque etiam hic verissime comprobatur, nec simplicitatem sapientiae, nec sapientiam verborum simplicitati officere. Sed ut ad institutum accedamus, obseruare licet, plectos-

rosque hanc orationem apostoli eo trahe-
re, quo ipsis expedir, ac sibi persuadere,
apostolum agere de artium humanarum
studiis. Inde fit, vt, quando vident, hoc
loco apostolum mentionem facere *doctri-
nae*, statim ipsis occurrat illa notio, quam
animo comprehensam habent de *eruditio-
ne*, quae vocatur *theologica*. It. Quando
mentio fit *exhortationis in sana doctrina*,
statim cogitant de illa κατ' ἐξοχήν dicta ad-
hortatione qua ad tenendam veram de hac
vel illa re sententiam impellimur: cum ta-
men haec omnia angustiora sint, quam vt
illis vis sententiae et orationis apostolicae
definiatur. De elencho denique facile
animo concipitur eiusmodi notio studii po-
lemici, quale forte hodie in Academiis vi-
get: quum tamen, re pro illius grauitate
recte expensa, sole meridiano clarius sit,
Apostolum multo meliora, praestantiora,
sublimiora, sapientiora in animo habuisse,
quam eiusmodi angustas notiones, quas
forte diuiniioribus litteris operam dantes
verbis ipsius subiiciunt, quibus virtutes
ministrorum ecclesiae explicare adlabora-
uit cet. Quo vero ea, quae diximus, no-
bis eo adcuratius constent, notemus pri-
mo, omnino Paulum et h. l. et i Tim. III.
praecipue a verbi diuini praeconibus re-
quirere, vt sint ἀνέγκλητοι inculpati; et se-
cundo, demum loco deponere ea, quae ad

doctrinam pertinent. Voluit igitur, eligendos ministros ad munus ecclesiasticum, ab impia peccandi consuetudine omnibusque vitiis recessisse, contra vero in eis inesse debere τὴν δύναμιν, *virtutem regni Dei*. Ex quibus observatis facile patet, fieri posse, ut qui ab hominibus forte ob exquisitam doctrinam disputandi subtilitatem singularemque plane litterarum orientalium, historiaeque sacrae (et quae sunt huius generis alia) cognitionem dignissimi censeantur munere ecclesiastico, ex iudicio quidem Spiritus sancti eo indignissimi, et ut in proverbio est, ad haram sint aptiores, quam ad aram. Fac enim, percepisse aliquem doctrinam rerum humanarum amplissimam, habere libros optimos, omnem denique omnium artium instrumenta et suppellectilem: infernae certe potestates omnem hunc apparatus adeo non perhorrescent, ut potius superbe irrideant. Quanto ergo intervallo caelum distat a terra, tanto quoque distat vera δύναμις regni Dei ab eruditione qualibet humana; licet ea versetur in materia diuina, in veritate scilicet diuina atque coelesti. Accidere vero etiam solet, ut quos ob eruditionis mediocritatem nemo facile dignos putarit nomine eruditorum; pro visu tamen, quem habent, rerum diuinarum interno, multo plus conferant ad salutem animi-

animarum pariendam et tuendam, quam viri doctrinae et eruditionis laudem maxime conspicui. Id quod rectissime animaduertit B. SPENERVS in historia Reformationis. Illo enim tempore ob miram hominum litteratorum paucitatem, muneribus ecclesiasticis fuere praepositi opifices, de quorum vitae sanctitate constabat, quod diebus Deo sacris populo *Postillam*, ut vulgo dici solet, publice praelegerent. Factum autem inde est, ut illi opifices, haud raro veram christianismi curam gerentes, in ipso reformationis negotio et in pascendo grege sibi commisso plus praestiterint, quam multi alii litterati et eruditi. Nec mirum; dici enim non potest, quantos sibi docti ex academicae eruditionis apparatu spiritus sumant, quantamque arrogantiam, usque adeo, ut se rem omnem christianam sustinere videri velint: in quo vero mirum quantum falluntur. Nonnunquam enim illitterati adeo cognitam habent atque perspectam regni Dei in iustitia, pace atque gaudio in Spiritu Sancto positi naturam, ut, si ipsis cum viro doctrinae et eruditionis laude maxime conspicuo colloquendi copia fiat, facile sentiant, ipsum in veritatibus coelestibus, ad usum pertinentibus, talpa caecio rem esse. Rectissime ergo ex eo etiam conficitur, statum animi et vitae ante omnia ministe-

rii

rii candidatorum exquirendum esse, nec illi examini palmario horas aliquot sufficere, sed *δογμασία* multo accuratiore opus esse, ne ex neglectu tantae rei periculossissima mala ecclesiae oriantur. Absurda ergo atque nefaria prorsus consuetudo est, si ministerii candidati alicuius progressus, quos in scientia theologica fecit, a Consistorio sacro explorantur, nulla habita affectionis animi ratione, nec eo exquisito, utrum labes et vulnera conscientiae in animo habeat, an vas purum sit et quasi instrumentum, quo ad res sacras, et ad augendam gloriam diuinam hominumque salutem curandam ecclesia uti queat. Quae enim, quaeso, ratione, qui ipse nondum ab impura ista, Deoque iuuifera maxime viuendi consuetudine, inueterataque peccandi lubricine recessit, aliorum et nonnunquam plurium millium hominum salutem sibi commendatam habere poterit? Certe eiusmodi peruersissima agendi ratio nefariam a prisca illa Apostolica fide defectionem declarat. Olim non erat sic. Conf. 1 Tim. III, 7. ubi Paulus vel inprimis requirit, ut sacro qui praefici adniritur muneri, *ab exteris bene audiat, ne in reprobationem opprobrii incidat et laqueum diaboli*. Ergo eius vitae innocentia vel ethnicis cognita esse debebat, acque atque id apud nos in oculis Iudaeorum viuentes fieri debet,

bet, qui acerrimi ministrorum verbi diuini censores sunt, quid quisque in se admit-
tat et quomodo viuat, adcurate animad-
uertentes. Commate vero 10. Paulus eun-
dem *prius experimentis inspicere iubet, qui
diaconi munere fungi velit*, quo et de eius
vitae integritate constet. Quod si vero ab
externo illo negotio, cuius Act. VI, 2 seq.
mentio fit, prohibebantur, qui ab ethni-
cis male audiebant: quid tandem de iis sta-
tuendum erit, qui aliis pro muneris sacri,
quod ambiunt, ratione, viam ad aeter-
nam salutem consequendam demonstra-
re debent? Atque hoc sibi notent praesul-
es senatoresque ecclesiastici, ne Apostoli
monito illi grauissimo minus parentes ma-
nus alicui cito imponant, semet ipsos pu-
ros seruantes. Pater hinc insuper, non
sufficere, si non grauiora ministerii sacri
candidatis exprobari possint crimina; sed
eos virtutibus vitiis contrariis, et fuisse ab
Apostolo expositis praeditos esse oportere.
Ad scientiam vero theologicam futu-
ri ecclesiae ministri quod attinet, illam cer-
te Spiritus sanctus longe aliter describit,
quam nostra inprimis aetate fieri solet.
Non quidem negari potest, linguas aequae
ac Philosophiam ad temporis nostri, quo
vuiamus, rationem vtilitates haud vulga-
res praebere: verum illa non ad muneris
sacri interiorum naturam pertinent, quae
potius

potius ponenda est in viua coelestium veritatum cognitione, ad quas mortalium mentes, peccatorum labe infectae, formandae sunt, quo poenitentiae ac fidei via e miserrima seruitute erepti, in veram illam libertatem vindicari, arctissimeque cum Deo coniungi queant. De reliquo linguae non temere sunt negligendae, nec Philosophiae laus omnis detrahenda: ancillae quasi sunt, quae omnino Theologiae ministrare possunt. Conf. SECKENDORFFII *status Christianismi*.

Cap. I, 10--14.

Sunt enim multi etiam non morigeri, vaniloqui et corruptores, maxime qui de circumcisione sunt; quos oportet redargui: qui uniuersas domus euertunt, docentes quae non oportet, turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, malae belluae, ventres inertes. Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos grauiter, ut sani sint in fide, non attendentes iudaicis fabulis et institutis hominum, aspernantium veritatem.